

LATVIEŠU TRIMDAS LITERATŪRA

Ilze Stikāne, LU PPMF prof.

IEVADS

1. **Trimdas jēdziens.**

Trimda - dzīve svešā zemē, kur cilvēks jūtas varmācīgi atrauts no savas dzimtenes, no savas senču zemes, no tautas vairākuma.

Trimdinieki - no dzimtenes aizdzītie, izraidītie.

II pasaules kara rezultātā ~ 200 000 [10%]
latviešu atradās ārpus savas zemes – gan Rietumos, gan Austrumos.

Kā saukt ārpus Latvijas dzīvojošos latviešus?

- *Bēgļi?*
- *Emigranti?*
- *Trimdinieki?*
- *Klaida latvieši?*
- *Ārlatvieši?*
- *Rietumlatvieši?*
- *Diaspora*

2. **Trimdas literatūras jēdziens**

- **Ārpus savas zemes – trimdā – tapusi literatūra**

- *“Trimdas literatūra ir trimdas dokuments, trimdas latvieša pārdzīvojumu un domu paudēja.” [Jānis Bičolis]*

- *“Bez izpostītās un zaudētās dzimtenes mums ir vēl otrā dzimtene. To mūsu rakstnieki ir cēlušī savos darbos, un to mums neviens nevar atņemt.” [Kārlis Skalbe]*

Par ko ir visa mūsu literatūra trimdā?

“Par svešniecības tēmu, par mūsu atmiņām, par mūsu racionālām vai neracionālām saistībām ar dzimteni, par mūsu spēju vai nespēju iejusties jaunajās mītnu zemēs. Vienaļga, par ko rakstām, rakstām par trimdu. Un no šīs trimdas traumas nevaram atbrīvoties, to nesam līdzī kā kupri uz muguras.” [Aija Janelšņa-Priedīte]

3. Ieskats latviešu trimdas vēsturē

Sākumā – bēgļu gaitas.

Bēgļu ceļa virzieni:

- uz Vāciju (pa sauszemi, kuģos),
- uz Zviedriju (laivās pāri Baltijas jūrai).

„No nebrīves un kara briesmām bēgot, tūkstošiem latviešu atstāja Kurzemi 1943. – 1945. gadā, lai atrastu patvērumu Gotlandes krastā”

Trimdas sākums - Vācijas kapitulācijas diena – 1945. g. 8. maijs.

“No bēgļiem latvieši nu īsti kļuva par trimdiniekiem”, radās apziņa, ka “tie pašreiz cīņu zaudējuši un paliek nesaprasti” [Jānis Bičolis]

Trimdas posmi

- Bēgļu nometņu laiks Vācijā – 1945. - 1950./51. - *Mazā Latvija:*
“Pieci gadi nometnēs – tā nebija dzīve,
bet gan tikai nīkšana” [Alberts Raidonis]

- *Lielā izceļošana* 1950./51.g.

- Dzīve mītnes zemēs visos kontinentos – 1950. - 1991.

**Trimdas beigas – 1991.gada
21.augusts – Latvijas neatkarības
pasludināšana.**

4. Latviešu rakstnieku bēgļu gaitu un trimdas dzīves atspoguļojums memuārliteratūrā

- Zenta Mauriņa "Dzelzs aizbīdņi lūst", "Trimdas traģika" ("Drosme būt"), "Pasaules vērtos", "Zemes dziesma", "Manas saknes ir debesīs",
- Jānis Jaunsudrabiņš "Es stāstu savai sievai",
- Rūta Skujiņa "Vējš svaida kaijas",
- Mariss Vētra "Karaļa viesi",
- Dzintars Sodums "Taisām tiltu", "Jauni trimdā",
- Lūcija Bērziņa "Pa svešiem lielceļiem",
- Helmars Rudzītis "Manas dzīves dēkas",
- Agate Nesaule "Sieviete dzintarā", u.c.

Jānis Faunsudrabiņš

ES STĀSTU SAVAI SIEVAI

199

“Tur būs visādas
būšanas un
nebūšanas,
pārdomas, pieredzes,
piedzīvojumi. Saturs
smags, ar vieglu
virsmu. Lasītājiem
liksies, ka ēd tīru
krējumu, bet tas būs
rūgušpiens.” [Vēstulē
J. Abučam 1950.]

Vesterosa: Ziemeļblāzma,
1951.

Dzintars Sodums

KOPOTI
RĀKSTI
III sējums

Taisām tiltu pār plašu jūru

Dzintars Sodums

KOPOTI
RĀKSTI
IV sējums

*reālisms, latvisks augstais pasākums
1919. gada 10. 20. 30. 40. 50. 60. 70. 80. 90. 100.*

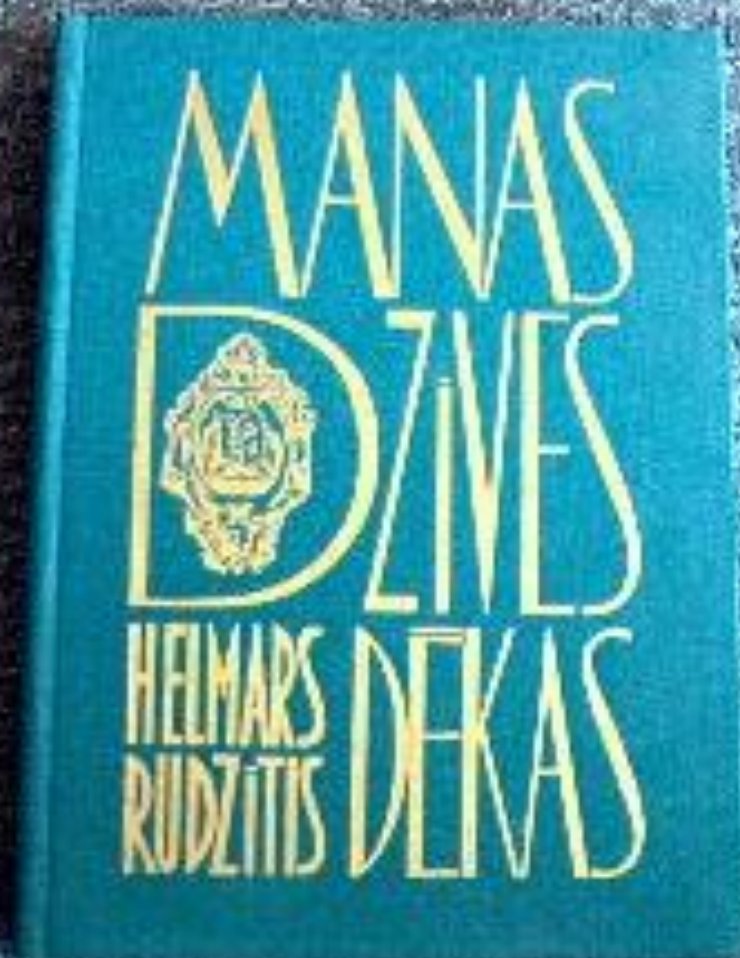
Jauni trimdā

MARISS
VĒTRA

KARAĻA VIESI

Rīga: Liesma,
1992.

Rīga: Zinātne, 1997.

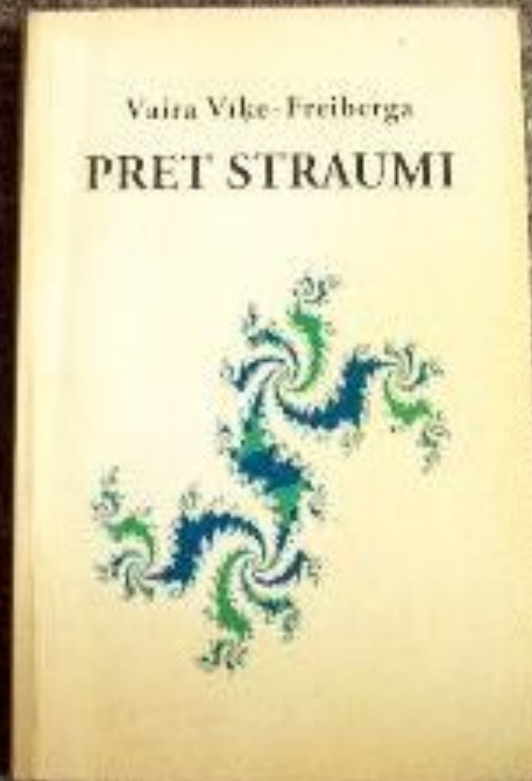
5. Trimdas kā savdabīga dzīves modeļa izpratne, izjūta.

“Ja tu esi latvietis, ja mīti svešumā, vienalga, kādā zemē, tad tev nav jāuzbāžas ar savu latvietību, bet jābūt tādām, ka katrs svešinieks teiks: šis cilvēks ir cēlāks nekā citi viņam apkārt esošie ļaudis, viņš atšķiras no savas apkārtnes ar savu garīgo personību; vai nezināt, no kurienes viņš cēlies? Kur ir viņa vai viņa senču dzimtene?” [Jānis Veselis]

“Kā trimdiniekiem mums ir morāls pienākums saglabāt mūsu valodu un kultūru un veidot tādas nākamās latviešu paaudzes, kas pievienotos mūsu cīņai par Latvijas neatkarības atjaunošanu”

[“Latvieša stāja svešumā” – Latvijas pārvietoto personu pārstāvniecības Vācijā paziņojums īsi pirms lielās izceļošanas]

6. Ieskats trimdas psiholoģijā

Vaira Vīķe-
Freiberga.
Trimdas
psiholoģija.
Grām.: Vīķe-
Freiberga
Vaira. *Pret
straumi*. Rīga:
Karogs, 1995.